

Kiskunhalas Város Önkormányzata	TÁMOP-3.1.4.-08/2 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés-innovatív intézményekben TÁMOP-3.1.4-08/2-2009-0065	
--	---	---

GONDOLKODÁS-MÓDSZERTAN SNI TANULÓKNÁL (TÉMAHÉT EREDMÉNYEI)

**Tudástérkép módszerének
alkalmazása az SNI-s tanulók
kéesség- és készségfejlesztésében**

Készítette:

Feketéné Pősz Anett

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető gondolatok	3.
I. Az SNI fogalma	5.
II. Az integrációról	6.
III. A tudástérkép	6.
IV. A gondolkodás fajtái	6.
1. Gondolkodás	7.
1. a. Játékos fejlesztő feladatok	7.
2. Képzelet	8.
2. a. Játékos fejlesztő feladatok	8.
3. Figyelem-, szerialitás-, emlékezetfejlesztés módszerei	8.
3. a. Játékos fejlesztő feladatok	8.
4. Érzékelés észlelés	9.
4. a. Játékos fejlesztő feladatok	9.
V. Tudástérkép tervezését előkészítő célirányos feladatok	10.
VI. Tanulói attitűdmérés eredménye	11.
VII. Összegzés	11.
Ajánlott és felhasznált irodalom	12.
Mellékletek	13.

Kiemeltem a legfontosabb tudnivalókat a Sajátos Nevelési Igényű tanulókkal kapcsolatban. Összefoglaltam a gondolkodás fajtáit, azok lehetséges fejlesztési eszközeit, játékos módszereket, a tudástérkép alkalmazását, mint lehetőséget a gondolkodási műveletek sokszínű fejlesztésére. A tudástérkép, mint tanulási módszer alkalmazása egyre jobban elterjed iskolánkban. A sajátos nevelési igényű tanulók körében történő alkalmazásának még nincs nagy gyakorlata. Ezt a területet dolgoztam ki munkámban.

A gondolkodási zavarokkal küzdő gyerekek fejlesztése körében tett megállapítások jól transzferálhatók az ép gyermekek munkájára. Ezért gondolom, hogy munkám eredménye segítségére lehet a módszer alkalmazójának az oktatás egyéb területein is. Az innováció teljes egészében megtalálható a www.fazekas.halas.hu oldalon.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

„Legalább annyira kell törődnünk azzal, hogy hogyan tanítunk, mint amennyire korábban azzal törődtünk, hogy mit tanítunk. „

John Bruer: Schools for Thought
(Iskolák a gondolatért)

Amikor először találkoztam a tudástérkép fogalmával, sejtelmem sem volt arról, hogy milyen megszámlálhatatlanul sok lehetőség bújkik meg benne.

Minél jobban elmerültem az elméletében majd azt követően a gyakorlati alkalmazásában, annál inkább örültem annak, hogy ez egy fantasztikusan jól alkalmazható módszer a Sajátos Nevelési Igényű tanulók gondolkodásának fejlesztésében, a részképesség-zavarok enyhítésében.

Lehetővé teszi az információk rendezését, magasabb szintű feldolgozását, egy adott egység részekre bontását, összefüggések felismerését. Teret ad a képzeletnek, a kreativitásnak.

Alkalmazható az osztályban, kiscsoportokban egy – egy téma feldolgozására, de akár az otthoni önálló tanuláshoz is.

Mivel iskolánkban egy egész héten át a tudástérképekkel foglalkoztunk, előzetesen a tanulási zavarokkal küzdő gyerekekkel a fejlesztő foglalkozásokon játékos módszerekkel edzettük azokat a területeket, amelyek működése szükséges ahhoz, hogy ők is motiváltak legyenek a témahét kapcsán és lehetőséget kapjanak valamiben kiemelkedni, sikerélményhez jutni.

A tudástérkép egy produktum, alkotójának nevével ellátva. Öröm volt nézni a gyerekek arcát, ahogy szemügyre vették az ALKOTÁST, amikor elkészült.

A témahét zárásaként egy kiállítás keretében mindenki megnézhetette társainak munkáit. BÜSZKÉN sétáltak az SNI-s gyerekek is a paravánok között.

Rövid fogalmi áttekintés

I. SNI fogalma

Sajátos Nevelési Igényű

2003 óta használatos ez a fogalom

Szakértői Bizottság vizsgálja és mondja ki egy gyermekről

II. SNI gyermek, tanuló

Biológiai, pszichológiai, szociális károsító hatás következtében idegrendszerük sérült. Személyiségszerkezetük eltér a normálistól.

Osztályban, integráltan folyik oktatásuk. A Szakértői Bizottság által előírt óraszámokban kapnak szakirányú fejlesztést.

III. Az SNI tanulók oktatásával, nevelésével kapcsolatos célok, feladatok

- tanulási, magatartási, viselkedési szokások következetes kialakítása, megerősítése
- megismerési módszerek fejlesztése
- önálló tanulási tevékenység kialakítása
- eredményes szocializáció
- tárgyi, személyi feltételek megteremtése
- speciális eszközök, módszertani eljárások alkalmazása
- szokásostól eltérő, nagyobb mértékű differenciálás
- egyéni fejlesztési terv készítése
- egyéni fejlődési napló vezetése

Kiemelt cél

- bevonni ezeket a gyerekeket minden olyan programba, tevékenységbe, ahol felszínre kerülhet tehetségük, ahol sikerélményhez juthatnak.

IV. Az integrációról

Az általános pedagógia körébe tartozó és a speciális nevelési szükségletű gyermekek együttes nevelése-oktatása.

Mint pedagógiai feladat azt jelenti, hogy megkísérli az akadályozott és nem akadályozott gyermekek tanulását és életét egyaránt didaktikai és módszertani eszközökkel professzionális módon felügyelni, védelmezni, segíteni. (Bundschuh, Heimlich,Krawitz 1999)

V. A tudástérkép

A tudástérkép készítése egy olyan hatékony grafikai technika, mely az emlékezetet, a tanulás, a gondolkodás képességeit kívánja fejleszteni a logika, a szavak, a számok, a sorrend, az analízis, a ritmus, a szín, a képzelet tevékenységének bevonásával.

Alapjául szolgálhat a jó tanulásszervezésnek, felfogható egy jó vázlatként.

VI. A gondolkodás fajtái

1. gondolkodás
2. képzelet
3. tanulás
4. emlékezet
5. figyelem
6. észlelés
7. érzékelés

Gondolkodás

A kognitív képesség alpműveletei

- Ráismerés: a közvetlen és az előző tapasztalat azonosítása
- Kiválogatás: egy meglévő halmazból egy részének elkülönítése adott vagy választott szempont szerint
- Összehasonlítás: az összehasonlítandó dolgok eltérő és közös tulajdonságainak megállapítása
- Csoportosítás: adott dolgok valamilyen közös jellemzője alapján létrehozott csoport
- Soralkotás: valamilyen viszony, szabály alapján történik
- Tervezés: rövid feladatok cselekvési sorrendjének átgondolása

Játékos fejlesztő feladatok:

- Gyöngyfűzés meghatározott minta szerint
- Színezés
- Sorozatok
- Képek történeti sorba rendezése
- Rendszerezés: nagyság szerinti sorba rendezés, új elem elhelyezése a megfelelő helyre
- Azonosságok, különbségek megfigyeltetése, észrevetetése
- Kakuktkojás: egymáshoz hasonló jelentésű fogalmak közül egy nem oda való
- Főfogalom-keresés: pl.: rózsá-tulipán-.....
szem-fül-.....
eső-hó-.....
- Fogalmi kapcsolat keresés: egy mondatból hiányzik egy szó, adott öt szóból ki kell keresni a megfelelőt
Pl.: Mély színek előállításához sok szükséges.
(érzés, sötét, lendület, súly, árnyalat)

Képzelet

Játékos fejlesztő feladatok:

- Rövid mesét mondunk, a gyerekek be kell fejeznie
- Képzeljük el hogy élünk majd felnőttként, öregként. Játsszuk el!
- Barchoba
- Puzzle
- Találós kérdések
- Activity játék
- Játék összekevert mesehősökkel, új mesék létrehozása
- Tárgyakat letakarunk, tapintás alapján kell elmondani, hogy mik azok
- Asszociációs játék: a gyerekek körben ülnek, a kezdő ember mond egy mondatot pl.: „ A hóvirágról nekem az erdő jut eszembe. „ A mellette lévő továbbgondolja: „ Nekem az erdőről az őz jut eszembe. „- így megy tovább
- Reklámkészítés: a csoport fantáziájára van bízva mit és hogyan szeretne reklámozni

Figyelem-, szerialitás-, emlékezetfejlesztés módszerei

Játékos fejlesztő feladatok:

- Megfigyeltetés, figyelem ráirányítása megadott szempontokra (forma, nagyság, szín, mozgás, helyi-időbeli változások)
- Kösd össze, színezd ki az ugyanolyat
- Hiányok pótlása
- Nem illik a sorba
- Azonos tárgyakon apró változások megfigyelése

- Tárgyak helyének megváltoztatása: pl.: tárgyakat teszünk a gyerek elé, megfigyeltetjük, majd ő elfordul és mi megváltoztatjuk a sorrendet, ő visszarendezi
- Hangok, zörejek felismertetése
- Összefüggő, rövidebb történet visszamondása
- Letakart tárgyak felsorolása emlékezetből
- Hibakeresés-jelritmus, jelpárok: adott jelek ismétlődésében kell hibát keresni
- Szavak, szósorok visszamondása

Érzékelés, észlelés

Játékos fejlesztő feladatok:

- Tetők rácsavarása különböző nagyságú befőttesüvegekre
- Előrajzolt kép kirakása lencséből, sárgaborsóból
- Logikai készlettel előre megrajzolt képek, formák, alakzatok kirakása
- Zenei hangok és zörejek elkülönítése
- Kép-szó azonosítása a szó magánhangzói alapján
- Szótagkártyákból szóalkotás
- Mondatcsíkokból szövegalkotás
- Tárgyak azonosítása körvonaluk alapján
- Zseblámpával különböző tárgyakat világítunk meg egymás után, ezeket a gyermeknek helyes sorrendben el kell tudni mondani
- „ Postás játék „: a gyerekek egymás mögött állnak, az első súg valamit a mögötte állónak, aki továbbadja a hallottakat, az utolsót összehasonlítjuk az eredetivel

Tudástérkép tervezését előkészítő célirányos feladatok

Pókháló

Ezzel a módszerrel egy tanult fogalomhoz, témához kapcsolódva gyűjthetik össze a gyerekek ismereteiket. Az általunk kiválasztott kulcsszót egy lap közepére írjuk, majd közösen összegyűjtjük és rögzítjük az ehhez kapcsolódó fogalmakat, gondolatokat, információkat.

(lsd.: Mellékletek 1. ábra)

Csoport-szóháló

A csoport kap egy nagyméretű lapot, melynek közepére rajzolnak egy téglalapot és beleírják a kiválasztott témát. Ezután a csoport minden tagja más színű filcet kap és körforgás szerűen ovális formába írják a témához kapcsolódó kulcsfogalmakat. Ezt követően bárhová írhatnak kapcsolódó elemeket. Az összefüggéseket összekötéssel kell jelölniük. Az elkészült szóháló megmutatja az egyes tanulók aktivitását is, mivel ez a színekből kiderül.

(lsd.: Mellékletek 2. ábra)

Gondolattérkép

Egy rendszert épít ki a tanulók által megismert fogalmakból és a köztük lévő összefüggésekből. Ez elmélyíti a megértést, segíti a tanultak hosszú távú memóriába való beépülését.

(lsd.: Mellékletek 3. ábra)

Fadiagram

Ezzel a módszerrel az egy témában lévő fogalmak alá-és fölérendeltségi viszonyát lehet ábrázolni. Nagyon jól használható az ismeretek összefoglalására. (lsd.: Mellékletek 4. ábra)

Részletekből egész

Két-három témakörben előre elkészítjük a tudástérképekhez szükséges szókártákat. Szétosztjuk a gyerekek között, akik közös keresgéssel megalkotják az általuk jónak vélt tudástérképeket.

VII. Tanulói attitűdmérés eredménye

A gyerekek élvezettel merültek el a tudástérképek világában. Azt mondták, hogy otthon is használják majd a tanuláshoz, alkalmazni fogják egy-egy téma feldolgozásánál, kérték, hogy „máskor is csináljunk ilyeneket”.

Az őket tanító pedagógusok véleménye szerint az önálló tanulást és a másnapi számonkérés eredményességét nagyban segítette a módszer alkalmazása.

VIII. ÖSSZEGZÉS

A gondolkodás és annak területei sokféle módszerrel fejleszthetők. A cél az, hogy megtaláljuk a gyenge pontot és azt lehetőség szerint a legváltozatosabb technikák alkalmazásával – a gyermek igényeit, szükségleteit figyelembe véve – erősítsük.

Hogy a rendelkezésünkre álló módszerek közül mit tartunk a legjobbnak, az sok tényezőn múlik. Feladatunk, hogy mindig újabb és újabb ötletekkel álljunk elő, azokat építsük be a fejlesztő foglalkozásokba és ezek eredményességét kiértékelve készítsük el az adott gyermeknek a legmegfelelőbb fejlesztési tervet.

A tudástérkép használata is egy kínálkozó lehetőség, amely beilleszkedik a jónak vélt alkalmazandó technikák közé. Javaslom beépítését a pedagógiai program nevelési terv része Pedagógiai alapelvek, célok, feladatok, eszközök, eljárások fejezetébe.

Felhasznált irodalom

- Tanítás-tanulás - az Apáczai Kiadó szak módszertani folyóirata tanítók és tanárok számára 2010. március VII. évfolyam 7. szám
- Dr. Balogh László: Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 2000
- Furákné Mózes Lilla: Játszd újra...! Képességfejlesztő feladatgyűjtemény a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekeknek 12 éves korig
- Komárom-Esztergom megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete, Tatabánya, 2005
- Nagy Czirok Lászlóné-Kárász Péter: Tudástérképek Tanulásmódszertan-és gondolkodásfejlesztés tudástérképek segítségével APC –Stúdió, Gyula, Vár u. 4. 2006
- Pinczésné dr. Palásthy Ildikó: Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok Pedellus Tankönyvkiadó 2008

Ajánlott irodalom

- Robert E. Vallett: A tanulási zavarok terápiája Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola 1996
- Dr. Spencer Kagan: Kooperatív tanulás Önkonet Kft., Budapest 2001
- Paul Ginnis: Tanítási és tanulási receptkönyv Az izgalmas és élvezetes tanulás eszközei Alexandra Kiadó 2007